

Voorkomen en verspreiding van de hazelworm in natuurgebied Herperduin

Onderzoek naar het de populatie hazelwormen in Herperduin

Auteur:

Jari Boerboom

Opdrachtgever:

Nico Ettema

Oss, 19 – april - 2016

Voorkomen en verspreiding van de hazelworm in natuurgebied Herperduin
Onderzoek naar de populatie hazelwormen in Herperduin

Bron foto omslag: Jari Boerboom

Oss, 19 – april - 2016

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Materiaal en methode	5
3. Resultaten van het inventarisatieonderzoek naar de hazelworm in Herperduin	6
4. Conclusie en discussie.....	6
5. Aanbevelingen	7
6. Planning voor dit jaar	7
Bronnenlijst.....	8

1. Inleiding

In Herperduin zijn de afgelopen jaren enkele waarnemingen geweest van de hazelworm. Ook in het aangrenzend gebied de Maashorst is de hazelworm recent aangetroffen. Dit zijn signalen dat er een populatie aanwezig is, maar informatie over de totale verspreiding en geschatte aantallen ontbreekt. Dit is aanleiding geweest om een inventarisatie onderzoek op te starten naar de huidige populatie hazelwormen in Herperduin. Samen met Henk Strijbosch en Nico Ettema is vastgesteld welk gebied geschikt is voor de hazelworm (figuur 1). De hydrologie en habitattypes zijn hierbij belangrijk geweest. Op zondag 16 augustus zijn er 25 tapijttegels geplaatst in het gebied. Met het aantal gevonden hazelwormen en de vastgestelde vindplaatsen is het mogelijk om in kaart te brengen waar de hazelworm zich precies gevestigd heeft en wat de populatiegrootte is. Dit onderzoek zal in 2016 doorgaan, waarna het mogelijk nog extra verlengd kan worden indien nodig.

Figuur 1. Satellietkaart van natuurgebied Herperduin. Het onderzoeksgebied is aangegeven binnen de rode lijn. De gele cirkels staan door de locaties van eerdere vondsten van de hazelworm.

2. Materiaal en methode

Voor dit onderzoek zijn er 25 tapijttegels met een afmeting van 50x50x2 cm gebruikt, die bruin van kleur zijn en hierdoor niet opvallen op de bodem (figuur 2). De onderkant is gemaakt van bitumen, dit houdt goed warmte vast wat belangrijk is voor de hazelworm. Tijdens het plaatsen van de tapijttegels is ervoor gezorgd dat de hazelworm er gemakkelijk onder kan, maar dat het wel beschermt is. Ze zijn neergelegd bij vochtige biotopen en zo dicht mogelijk tegen de grond aan, met zo min mogelijk vegetatie er tussen. De tegels liggen op enkele meters van het pad af waar ze makkelijk te bereiken en te vinden zijn. Met GPS zijn de coördinaten hiervan vastgelegd. Elke maand is er gemonitord onder de tapijttegels naar de aanwezigheid van de hazelworm. Wanneer er een hazelworm wordt aangetroffen wordt deze opgemeten en worden er foto's van gemaakt om bij latere vondsten na te kunnen gaan of het exemplaar al eerder gezien is. Als er een tapijttegel weg was is dit ook genoteerd.

Figuur 2. Een van de tapijttegels op de onderzoek locatie in Herperduin. De bruine kleur van de tegel gaat op in de omgeving.

3. Resultaten van het inventarisatieonderzoek naar de hazelworm in Herperduin

In de periode vanaf eind september 2015 tot en met half maart 2016 zijn er nog geen hazelwormen aangetroffen tijdens het monitoringsonderzoek naar de hazelworm in Herperduin. De monitoringsdagen, begin- eindtijd en de weersomstandigheden zijn bijgehouden (Tabel 1). Tijdens de monitoringsdagen is het op één enkele keer na telkens onder de 15,0 °C. Prooidieren van de hazelworm zoals regenwormen en slakken zijn wel aangetroffen. Van de herpetofauna is alleen één keer een rugstreeppad gevonden onder een tapijttegel. Door de tijd heen zijn er 7 tapijttegels niet meer teruggevonden.

Tabel 1. Monitoringsdagen voor de hazelworm in Herperduin met de tijd en weersomstandigheden.

Monitoringsdagen			
Datum:	Begintijd:	Eindtijd:	Weersomstandigheden:
25-9-2015	13:00	15:00	18,0 graden, half bewolkt
23-10-2015	10:00	12:00	13,0 graden, bewolkt
26-11-1015	13:00	15:00	8,0 graden, bewolkt
22-12-2015	14:00	16:00	12,0 graden, half bewolkt
21-1-2016	12:00	14:00	0,0 graden, bewolkt
27-2-2016	13:30	15:30	8,0 graden, helder
17-3-2016	14:00	16:00	14,0 graden, helder

4. Conclusie en discussie

De tapijttegels zijn niet effectief omdat er nog geen aanwijzingen zijn dat de hazelwormen ze gebruiken als verstopplaats. Ze zijn wel goed verweerd en hebben een natuurlijk uiterlijk gekregen door begroeiing met mos. Het kan meespelen dat het seizoen waarin de tapijttegels geplaatst zijn niet ideaal is geweest omdat de hazelworm vooral actief is in het voorjaar tijdens de voorplantingstijd en aan het begin van de zomer. Ook kan het mogelijk zijn dat de populatie hazelwormen dermate klein is dat dit onderzoeksgebied te groot en verspreid is. De temperatuur is vrij laag geweest tijdens het monitoren, dit heeft effect op het aantreffen van hazelwormen omdat ze dan meer verscholen zitten.

Er is recent een waarneming geweest van een hazelworm bij Slabroek in een sloot langs de Slabroekseweg. Dit is een teken dat er een actieve hazelwormpopulatie in de regio is die een ruim gebied bestrijkt in Herperduin en de Maashorst.

5. Aanbevelingen

Er moet een materiaal gebruikt worden zoals golfplaten die een grotere afmeting hebben met reliëf in hun structuur. Bij het onderzoek naar de hazelworm in de Reekse Heide bij Schaijk is er ook gebruik gemaakt van golfplaten, dit bleek daar effectief te zijn (W.A.M. van den Heuvel, 2008). Dit zou het makkelijker moeten maken voor de hazelworm om het te vinden en er onder te komen. Ook zouden deze meer geconcentreerd moeten worden om de vindplaatsen heen zodat kan worden aangetoond dat de methode werkt. Alvorens deze verder over het gebied verspreid worden. Ik ben er mee bezig om enkele golfplaten te bemachtigen en ik hoop die voor mei geplaatst te hebben in het gebied. Vervolgonderzoek door verlenging van dit project is hiervoor noodzakelijk om een beter beeld te hebben van de hazelworm in natuurgebied Herperduin.

6. Planning voor dit jaar

Komend seizoen worden er golfplaten geplaatst bij de vindlocaties en gaat het maandelijks monitoren verder. Als er genoeg golfplaten beschikbaar zijn gaan de tapijttegels hierdoor vervangen worden. Het onderzoeksgebied blijft onveranderd maar activiteiten worden meer gecentreerd rondom de vindlocaties. Eind 2016 zal er een verslag worden opgesteld van de resultaten. Als er hazelwormen aangetroffen worden zal dit direct gecommuniceerd worden naar Nico Ettema.

Bronnenlijst

Heuvel, W. v., Bosman, W., & Kuenen, F. (2008). *Onderzoek naar het voorkomen van de hazelworm in een terrein van Defensie op de Reekse heide bij Schaijk*. Nijmegen: RAVON.